

onderscheiden een bewustzijn van mij zelf, van mijn bevinding, en een bewustzijn, dat gegevens van het huis beval. Als wij afzien van deze laatste gegevens, houden wij over een ik, dat in gestadige verandering verkeert en dat niet mag verward worden met het zuivere of innerlijke ik. Dit laatste ik openbaart zich bij een kind eerst op zijn derde levensjaar ongeveer, als het kind gaat zeggen: „ik houd veel van u“, inplaats van „Jantje houdt veel van u, moeder!“ Doch wat is er op tegen om aan te nemen, dat de kreten van blijdschap en droefheid bij een kind in de eerste drie levensjaren het bewijs zijn, dat het reeds zijn eigen bevindingen heeft?

Het terrein waarop ziel en lichaam nog niet te onderscheiden zijn, zoodat men kan spreken van een psycho-somatische natuur of een psychovitale levenslaag is dus heel gering. Een groot deel van het gedrag en al de belevingen vallen daarbuiten. Welke grond is er dus om daarin de erfelijke eigenschappen te zoeken?

Het probleem van ons onderzoek kan dus beperkt worden tot dat van de verhouding van het lagere (onbewuste) leven bij een klein kind tot het hogere (zelfbewuste) leven. Het onbewuste leven onderscheiden we met Dr A. Kuypers: „Het onbewuste in de nieuwere paedagogische psychologie“, 1931, p. 70, in tweeën. „Wat van buiten uit in de ziel kwam, daar verbindings aangaat en werkt, momenteel evenwel niet door een bewustzijnsstraal van het ik wordt getroffen, heet onderbewust. Wat van binnen uit, van uit de psycho-somatische natuur zelf opkomt, en den geheelen mensch tot in zijn hoogste functies kan beïnvloeden (het drijfleven bijv.) zonder dat het door het ik bewust gemaakt wordt of ook gemaakt worden kan, heet onbewust“. Volgens dezen schrijver mag het hogere uit het lagere niet worden verklaard, maar hij wil onderzoeken, in hoeverre het lagere zich in het hogere manifesteert. Zijn gezichtspunt is juist omgekeerd aan dat van Prof. W. J. Aalders, die in de „Grond der zedelijkheid“, 1930, p. 23, spreekt van het zich manifesteren van het hogere in het lagere, van de pneuma in de psyche.

Manifesteeren beteekent iets ontsluiten voor een waarnemer door houding of gedrag. Daarop is dus het oog van beide onderzoekers gericht. Op ons standpunt is de onderscheiding van een hoger en lager leven, in dezen zin, niet te aanvaarden. De houding, de functies (werkingen) en het gedrag zijn voor ons niet de hoofdzaken van het leven. Er is van meet af in het jonge menschenleven een leidende werking des Geestes, die aanstuurt op het door God bepaalde geheel. Ook is er van meet af een ik-betrokkenheid, die zich, onder de leiding des Geestes, uitstrekt over het lichaam en die de stof biedt tot vorming van de persoonlijkheid. Op die wijze zien wij den wordenden mensch als één geheel, dat later als bestaande uit ziel en lichaam onderscheiden wordt.

(Slot volgt.)

Den Haag.

LOS.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Zendingsproblemen van heden.

Problemen voor de zending zijn er altijd geweest, en zullen er ook wel blijven.

Iedere tijd toch brengt nieuwe vraagstukken naar voren, of legt op oude kwesties meer nadruk dan vroeger.

Ook heeft elke zendingscorporatie, hetzij van kerken, hetzij van verenigingen, haar eigen moeilijkheden. In hoofdzaken moge men het aardig eens zijn, en eenzelfde weg volgen, in bijzonderheden (en daaronder zeer belangrijke) werkt men uit eigen principes en stelt men zich eigen doelen.

Het is goed, ook om van elkander te leeren, om niet bij eigen zendingsarbeid te blijven staan. Te minder is dit wenschelijk, omdat de wereld „klein“ is geworden: landen en volken leven niet meer geïsoleerd; en tegenover de zending der Roomsche kerk treedt ook de Protestantische zending meer dan ooit te voren als een eenheid naar buiten, als besliste wereldzending.

En dan blijkt bij nadere beschouwing, dat deze eenheid allereerst uitkomt in het hebben van dezelfde zorgen, die op de verschillende onderdeelen meer of minder drukken, en in het opkomen en werken der zelfde vraagstukken, die om oplossing roepen.

Hier ontmoeten wij den Internationalen Zendings-Raad, I. Z. R.

Het mag wel als algemeen bekend worden verondersteld, wat deze I. Z. R. is en wil en doet. Hij is een langzaam gerijpte vrucht der Wereld-Zendings-Conferentie van Edinburg 1910, en heeft een betekenis gekregen, zoo groot, dat wij werkelijk niet zouden weten, als wij hem missen moesten.

Prof. Schlunk typeert in een enkel zinnetje dezen Raad: „De I. Z. R. is heel wat meer als slechts een belichaming van den zendingswil van

het Protestantisme der geheele wereld, hij is ook een arbeidscentrum, van waar de werkingen uitgaan in alle landen“ (Neue Allg. Miss. Z. Januari 1936). Zijn bestaan is een prediking dus van hetgeen de Christelijke kerken willen: zending! Maar tegelijk werkt hij op de zending in en geeft de zendingscorporaties „raad“.

Daarop moet de aandacht gevestigd worden.

De leiding, welke van den I. Z. R. uitgaat is radend, is wenken gevend, is helpend ook als men dit wenscht. Overigens blijven alle aangesloten vrij om gemeenschappelijk gestelde resoluties toe te passen in eigen arbeid; men kan den „raad“ afwijzen.

De voorzitter en tegelijk de ziel is sinds bijna 25 jaren Dr John R. Mott, die niettegenstaande zijn 70 jaren frisch en groen blijft. De laatste drie jaren bezocht hij niet minder dan 26 landen, waar hij overal de leidende krachten bijeenbracht, om samensprekingen te houden over den arbeid.

Dat hij niet alleen staat, maar uitstekende krachten ter zijner beschikking heeft, ligt voor de hand. De namen der twee hoofdsecretarissen mogen wij wel even noemen: W. Paton en Dr A. L. Warnshuis; Dr Mott overziet het geheel, de secretarissen hebben hun aandacht op de onderdeelen.

Deze I. Z. R. is wel de eenige corporatie, welke de zendingsproblemen voor de zending als geheel overzien kan en beoordeelen en ook raadgeven.

In 1932 hield hij een gewichtige vergadering te Herrnhut, gevolgd in den herfst van het vorige jaar te Northfield in Amerika. Duidelijk trad aan het licht, hoe in de laatste drie jaren het wereldbeeld, en daarmee ook het zendingsaspect veranderd was. Van alle kanten drongen zich de veranderingen op en noodzakten tot ingaande behandeling; zelfs werd 't noodig geacht, niettegenstaande de groote bezwaren, weer een Wereldconferentie te houden in den zin van de Meeting op den Olijfborg in 1928. Maar over deze zaak spreken wij liever in een afzonderlijk artikel.

In de verschillende secties der genoemde vergadering van den Raad kwamen de volgende kwesties aan de orde, om in de volle bijeenkomst tot een decisie te komen: het financiële vraagstuk, de heidenprediking, de verhouding van de jonge en oude kerken, en de samenwerking.

Dat de kwestie der finantiën op het tapijt kwam, mag niet verwonderen, wel echter, dat het o.a. in 't verslag van die vergadering door Prof. Schlunk gegeven, het eerst genoemd wordt. Een bewijs, hoe het nijpen gaat. Zendingarbeid eischt nu eenmaal offers; het werk verslindt, niettegenstaande strenge zuinigheid en steeds verder doorgevoerde bezuiniging, zijn honderdduizenden en miljoenen.

Nu, de volken, de kerken zijn gewillig genoeg geweest, vele jaren lang; gewillig en ook bij machte om te doen wat gevraagd werd. Maar het woord „crisis“ heeft ook bij de zending heel wat te zeggen gekregen. Engeland en Amerika brachten verreweg het meeste bijeen, elk jaar opnieuw; maar bij deze landen is de achteruitgang van inkomsten dan ook het sterkst: niet minder dan 40 pCt.; en het spreekt wel vanzelf, waar de ontvangsten tot bijna de helft daalden, dat de vraag nijpend is geworden: welk deel van den arbeid moet losgelaten? Met het terugroepen van zendingen, het verlagen der tractementen en salarissen enz. is men niet gebaat; hier moet worden afgesneden wat altijd onmisbaar werd geacht en de zending in de oogen der heidenwereld met grooten glans omgaf, ik bedoel: de schooldienst en hospitaaldienst met name.

Het is bekend genoeg, hoe de Engelsche en Amerikaansche zending met deze hulpdiensten buitengewoon naar voren is getreden; allerwegen werden hogescholen en universiteiten opgericht, en ziekenhuizen ingericht, welke de zendingsinkomsten voor het grootste deel verslonden. Dat kan zoo niet langer. Dus sluiten?

Men kan de kerken op het veld ook niet zwaarder „belasten“; de Inlanders verdienen zoo weinig, en bovendien bestaan de meeste inlandsche kerken voor verreweg het grootste deel uit minder bedienden.

Dit laatste vormt een probleem op zichzelf. Hoe moeten die arme menschen geholpen worden? Men staat nog verbaasd over de gewilligheid van het geven der Christen-Inlanders, dat doet denken aan het „boven vermogen“, waarvan de Schrift spreekt.

Een ander probleem hangt met het genoemde ook samen. Het is toch zonder tegenspraak een plicht der jonge kerk om evangeliseerend in eigen omgeving op te treden. Het licht, van God door de zending ontvangen, moet op den kandelaar gezet, ja allerwege worden heengedragen.

Maar hier drukt nog heel iets anders dan financiële zorgen; de inrichting en verzorging van eigen kerkelijk leven vereischt zooveel kracht en inspanning, dat men aan het „buitenwerk“ niet toekomt. Dit is niet altijd te verontschuldigen; er is hier ook bij velen laksheid. Maar toch dreigt er groot gevaar bij verzuim: de kerk wordt vreemd, behoudt een vreemd karakter en stoot de Inlanders af. Maar ook gaat de ontwikkeling der kerk niet den goeden kant uit; in leer en leven moet het een Oostersch cachet krijgen. Hoe nu hierin verandering ten goede te brengen?

Men zal zeggen: de zending moet de jonge kerken helpen! Maar de nationalistische geest werkt ook hier door, en de hulp wordt zoo gemakkelijk afgewezen. Helpt de zending niet, dan sterft de evangeliserende kracht in de Inlandsche gemeenten; en wordt de hulp wel aanvaard, dan komt het besef van eigen verantwoordelijkheid in het gedrang.

Ook de verhouding tusschen de jonge en oude kerken vraagt meer dan ooit de aandacht. Op de vergadering te Northfield hadden de verlegende woordigers der jonge kerken zelf een „oorkonde“ ingediend, waarin hun inzichten duidelijk werden uiteengezet. Maar ook hier viel ons op, gelijk ook bij andere besluiten, dat de Bijbel niet genoemd wordt; men spreekt wel van Openbaring, maar het boek der Openbaring Gods werd niet op den voorgrond gezet. Laat de zending aan de Inlandsche kerken den Bijbel als richtsnoer geven, overkort en zonder critiek! Bij het licht van dat Woord moeten de kwesties worden gezien en behandeld.

Ten slotte moet het probleem der samenwerking worden genoemd.

Dat is een heel hangijzer, waarvan het woord „samenwerking“ reeds velen kopschuw maakt. Het komt er echter op aan, goed te onderscheiden. Samenwerking is geen samensmelting; en zij kan ook op zeer onderscheidene wijzen geschieden. Trouwens, zij is er ook reeds op de meeste zendingsterreinen. En hier heeft de I. Z. R. een van zijn gewichtigste taken. Daarop te wijzen vraagt echter een afzonderlijk artikel.

J. D. W.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Het Tweede Reveil en wij.

III.

Ik kom nu tot mijn derde punt in mijn klacht.

We zijn te afgescheiden geworden.

Niet alleen daarin, dat we als Gereformeerde Kerken ons bij de Overheid hebben laten erkennen als „Gereformeerde Kerken“ (tusschen aanhalingsteekens!) nummer 1 tot nummer zooveel. Dat is al erg. Dat is niet alleen collegialisme, maar doet ons ook een afgescheiden positie innemen. Ik heb over die erkenning onder dien naam destijds als student uitvoerig met Dr Kuypers gesproken. Een andere erkenning scheen destijds niet mogelijk te zijn. Maar moeten we daarin blijvend berusten?

Maar dit is het ergste niet. Als kerken der Doleantie zeiden we het juk af te schudden voor heel het dorp of heel de stad, in elk geval voor heel de plaatselijke kerk. En het was onze roeping de ongehoorzamen tot de gehoorzaamheid des geloofs te bewegen. Dat was het Doleantie-ideaal. Waar is dat ideaal gebleven? Het zou tenminste in krachtigen Evangelisatie-arbeid bij ons doorwerken. Wij namen immers met dat ideaal de zorg voor de afgedwaalden op ons. Gewis, er is gedurende de latere jaren meer en meer kerkelijke Evangelisatie gekomen (want daarover heb ik het hier). Vooral door sommige plaatselijke kerken. Ik erken dat gaarne. Met dankbaarheid. Maar trots alle aansporingen kwam het niet tot een gezamenlijk mobilisatie en een parig aanvallen van den vijand daar waar het ongeloof zich het meest concentreert. En dat in den tijd van zoo grooten afval.

De Kerk van Zierikzee bracht op de Synode van Middelburg (1933) een verzoek. Daarin werd verzocht om: (a) een algemeene opwekking tot den evangelisatie-arbeid tot onze kerken te doen uitgaan; (b) generale deputaten tot nadere regeling van dezen gezamenlijken arbeid, voor zoover dat noodig mocht zijn, te benoemen, welke deputaten er op toezien zouden, dat het werk door de kerken ter hand genomen werd, en waar verband of hulp vereischt werd, deze te geven of helpen geven; en (c) een kweekschool op te richten, waar broeders en zusters in het ambt der geloovigen opgeleid zouden worden om op dit terrein werkzaam te zijn (dus niets minder dan een Moody Institute op Gereformeerden grondslag).

De kerkeraad kreeg nul op het request.

Wat de opwekking tot de kerken betreft, zoo sprak het synodaal rapport uit, „dat er vele zaken zijn, die de belangstelling der kerken verdienen, doch niet altijd hebben. Waar zouden we blijven, indien de synode voor al die dingen opwekkingen liet uitgaan?“ Zoo staat er letterlijk. Zulk een redeneering grieft en bedroeft. Behoort de evangelisatie-arbeid niet tot de bijzondere taak der Kerk? Ja, of neen? Ja! zeggen we allen. Maar dan mag die taak ook niet op één lijn gesteld met „al-die-dingen“!

Waarom wil men die opwekking niet? Ten tweede, „zou zulk een opwekking onbillijk zijn voor die kerken, die met ijver evangeliseren en ook voor de nog niet zoo weinige, die niet behoeven te evangeliseren“. Dit staat er weer letterlijk zoo in het synodaal rapport. Alsof er zulk een opwekking niet zou kunnen staan, dat ze niet gold voor die kerken, die met allen ijver reeds daarin bezig zijn! En welke zijn die kerken „die niet behoeven te evangeliseren“? Ik weet het niet. Zoo er al in de naaste omgeving geen afval is, dan hebben ze toch zeker een roeping om mede te evangeliseren met die kerken, die midden in den afval zitten. Juist voor zulk verband dienden de deputaten.

Eindelijk zegt het rapport: „In de derde plaats is het de taak der kerkvisitatoren, om, indien hun blijkt, dat eenige kerk nalatig is in het evangeliseren, haar op te wekken van haar dwaalweg terug te komen“. Dit is juist in gewone gevallen. Maar gaat er nooit een opwekking van een synode of van haar deputaten uit tot de kerken?

Immers herhaald...

Wat de deputaten...
...niet voor dergelijk...
...hebben bijvo...
...Zeeland gewerkt...
...in andere provin...
...ale deputaten...
...te leiden, te hulp...
...l a s s i c a...
...daarvoor; we hel...
...arbeid met depu...
...of nationale eva...
...voor? Opdat de...
...nomaal konden bi...
...En dat zou ze...
...sake door de ge...
...nationale aange...
...gevoerd werd. D...
...taak gevond...
...wanneer dan we...
...gedenken?

En de oprichting...
...na een kweeksc...
...minste kans. Ove...
...samenhang en o...
...redien geven de...
...samenle voorber...
...cursussen“.
...rapport er bij dat...
...school, verbonden...
...relatie in een e...
...den schijnt echte...
...nd de taak der g...
...ener vereniging...
...Geen kweekscel...
...het leerplan“. Al...
...hand genomen w...
...nige dan besliss...
...In „misschien i...
...als die het nu ni...
...gische School no...
...en vereniging“...
...mak nog. Trots d...
...It had gehoor...
...evangelisat...
...dat zij een flinke...
...en ontwerpen, e...
...en werk door al...
...deze kerken, m...
...en en saam in...
...de is alle saar...
...Het heeft ni...
...niet begripen, d...
...der kerken in d...
...trug kan zijn. W...
...Ware er zulk...
...kerken uitgegaan...
...angevat, en indi...
...lag gemaakt wa...
...te geven, wat had...
...ganseerde Evan...
...maar ook wat in...
...aan zijn geworde...
...Zierikzee gewe...
...Ook hier past...
...dreeft te zijn.

Ik spreek hier...
...den en over hun...
...Grosbeide-Schou...
...hoorden te doen.

III.

Ik moet nog o...
...het verlaten der...
...een reformatie l...
...staan. In het...
...lijgende boten...
...danrom schrijft l...
...Daar was een...
...Doleantie. Daar...
...We dachten er...
...aan. De bedoel...
...waren onderling...
...V.U. was voorle...
...Ik was nog ma...
...ling en de ou...
...helpen aantrekk...
...Met alle respect...
...en diakenen, m...
...was er eer op...
...daarvoor houdt...
...en dies op de c...
...tingen.

Daar waren ee...
...komsten. Ik de...
...van den heer W...
...noodigd werden...
...delijke. Waar z...
...beweging gues...
...wa aan one?

Er was toen...
...reid“ was. Maar...
...heeft velen va...
...gebracht, hetzij i...
...in de dankbaarh...
...De Kerk was...
...zied. Thans ga...
...labben louter er...
...Er was toen...
...lijken en vereten...
...dan waar zij di...
...migen u willen t...
...spreken. En mo...
...treet symptoom...
...zooveel strijd v...
...zaged heb, en d...
...zonder moe...
...maareen w...
...terronde b...
...herof, volk...
...doen. Maar m...

Daar waren ee...
...komsten. Ik de...
...van den heer W...
...noodigd werden...
...delijke. Waar z...
...beweging gues...
...wa aan one?

Er was toen...
...reid“ was. Maar...
...heeft velen va...
...gebracht, hetzij i...
...in de dankbaarh...
...De Kerk was...
...zied. Thans ga...
...labben louter er...
...Er was toen...
...lijken en vereten...
...dan waar zij di...
...migen u willen t...
...spreken. En mo...
...treet symptoom...
...zooveel strijd v...
...zaged heb, en d...
...zonder moe...
...maareen w...
...terronde b...
...herof, volk...
...doen. Maar m...

het de jonge kerse geest werk... zoo gemakkelijk... et, dan stierf de landsche gemeen- vaard, dan komt delijkheid in het

le jonge en oude aandacht. Op de len de vertegen- f een „oorkonde“ duidelijk werden ons op, gelijk ook el niet genoemd penbaring, maar verd niet op den g aan de inland- snoer geven, on- et licht van dat orden bezien en

ler samenwerking arvan het woord schuw maakt. Het e onderscheiden- elting; en zij kan lizen geschieden. p de meeste zen- l. Z. R. een van te wijzen vraagt

J. D. W.

i wij.

mijn klacht, geworden. reformeerde Kerken enen als „Gerefor- gsteekens! nummer. Dat is niet alleen afgescheiden positie g onder dien naam. Kuyper gesproken- jds niet mogelijk te en d berusten? kerken der Doleantie or heel het dorp d elde plaatsbe- ving de ongehoorde- de te bewegen. Dat lat ideaal gebieden! Evangelisatie-arbeid ners met dat ideal- as. Gewis, er is ge- kerkelijke er heb ik het hier- kerken. Ik erken de- rts alle aanspor- nlijk mobiel zij- rijdend daar waar- rt. En dat in de

de Synode van Mid- werd verzocht on- evangelisatie-ar- (b) generale de- lezen gezamenlijk- it zijn, te benoe- en, dat het werk do- en waar verband of helpen geven; en, waar broeders en- geleid zouden wor- zijn (dus niets mis- reformeerden groei- quest.

betreft, zoo sprak- vele zaken zijn, die- nen, doch niet al- dien de synode vo- raaf? Zoo staat er- oft en bedroeft. Be- t de bijzondere ta- rgen we allen. Maar- en lijn gesteld met

g niet? Ten tweede- zijn voor die kerken- voor de nog niet- elliseeren“. Dit staat- al rapport. Alsof- in staan, dat ze niet- ijver reeds daarin- „die niet behoeven- et. Zoo er al in de- hebben ze toch zek- ren met die kerken- et voor zulk verband- de derde plaats is be- dien hun blijkt, dat- eliseeren, haar op te- komen“. Dit is juist- nooit een opwekking- en uit tot de kerken?

immers herhaaldelijk. Vooral in bijzondere gevallen als

Wat de deputaten betreft, ook daarop nul op het request. Waarom? Hierom: „Aangezien er op dit oogen- blik voor dergelijke deputaten geen taak is“. Hoe zegen- rijk hebben bijvoorbeeld de provinciale deputaten van Zeeland gewerkt in onze provincie. Zoo zal het ook wel in andere provincies zijn. En waarom dan zouden gene- rale deputaten „geen taak“ hebben, om in het algemeen te leiden, te hulp te komen, te steunen? We hebben de classicale evangelisatie-arbeid met deputaten daarvoor; we hebben provinciale evangelisatie- arbeid met deputaten daarvoor, waarom niet generale of nationale evangelisatie-arbeid met deputaten daar- voor? Opdat de kerken door deze deputaten elkaar na- tionaal konden bijstaan, steunen en helpen.

En dat zou zeker gebieken zijn noodig te zijn als de- mak door de generale synode flink en systematisch en nationaal aangepakt was en aldus door de kerken uit- gevoerd werd. De deputaten zouden zeker een omvang- rijke taak gevonden hebben. Nog niet, zegt men. Wanneer dan wel? Moet ons volk eerst nog dieper verdiepen?

In de oprichting der kweekschool? Voor de oprichting van een kweekschool was „op het oogenblik niet de juiste kans. Over het leerplan bestaat nog geen een- stemigheid en de kosten zouden zeer hoog zijn“. „Bo- medien geven de jeugdverenigingen in ons land uit- sendende voorbereiding; er zijn plaatselijke en schrift- elijke cursussen“. Ziedaar het antwoord. Al voegt het rapport er bij dat men wil „niet beweren, dat een kweek- school, verbonden aan een centrum van praktische evan- gelisatie in een onzer steden niet gewenscht zou zijn“. Men schijnt echter te twijfelen „of zulk een kweekschool tot de taak der generale synode behoort, of als het werk meer vereeniging moet worden geacht“.

Geen kweekschool, „nog geen eenstemmigheid over het leerplan“. Alsof dat niet eerst blijkt als de zaak ter land genomen wordt. En alsof dat al-of-niet-eenstem- mige dan beslissen moet of de zaak al of niet doorgaat. En „misschien moet het door een vereeniging“. Maar als die het nu niet doet? Dan hebt ge ook geen Theolo- gische School noodig. Misschien kon dat ook beter door „een vereeniging“. En zoo viel de zaak. En zoo zit de zaak nog. Trots den enormen afval rondom ons.

Ik had gehoopt, dat de synode van Middelburg een evangelisatie-synode zou worden, dat is, dat zij een flinke regeling voor den evangelisatie-arbeid ontwerpen, en dies een krachtige aanvatting van heel dat werk door al onze kerken. Niet alleen enkele indivi- duële kerken, maar alle kerken mobiel, plaatselijke ker- ken en saam in classes, provincies en generale synode, dat is alle saam. Niet minder dan bij de Zending. Het heeft niet zoo mogen wezen. En ik kan niet begrijpen, dat men, ziende op de bijzondere roeping der kerken in deze tijden van grooten afval, hierin zoo laag kan zijn. Waar is het vuur der Doleantie gebleven?

Ware er zulk een opwekking door de synode tot al de kerken uitgegaan en de Evangelisatie overal krachtig uitgevat, en indien dan daarbij ook een financieele rege- ling gemaakt was, om daar waar het noodig was hulp te geven, wat hadden we dan niet alleen een flinke geor- ganiseerde Evangelisatie onzer kerken kunnen hebben, maar ook wat tal van kandidaten hadden geplaatst kun- nen zijn geworden. Ook daarop werd in het verzoek van Zierikzee gewezen.

Ook hier past het ons, ons hoofd te omwinden en be- troefd te zijn.

Ik spreek hier niet over wat particulieren en over hun aanbevelingen tot de kerken (b.v. plan- Groshede-Schouten), maar over wat de Kerken be- hoorden te doen. In den kerkelijken weg.

Ik moet nog op een vierde punt wijzen. Dit is op het verlaten der eerste liefde. Gewis, ik weet het, een reformatie blijft zelden op haar eerste hoogtepunt staan. In het tweede en derde geslacht komt haar blijvende betekenis eerst voor den dag. Maar juist daarom schrijf ik dit woord.

Daar was eenmaal eerste liefde. In de dagen der Doleantie. Daar was liefde voor den dienst des Heeren. We dachten er niet aan slechts één keer ter kerk te gaan. De bedehuisen waren vol. Vooraanstaande mannen waren ouderlingen en diakenen. Een professor van de V.U. was voorlezer in een der Amsterdamsche kerken. Ik was nog maar een jong man en preekte in Den Haag en de ouderling, die er op stond mij de jas te helpen aantrekken na den dienst, was een oud-minister. Met alle respect voor onze tegenwoordige ouderlingen en diakenen, mannen met geestelijke gaven toegerust, ik was er eer op, mist men thans de elite, of wat zich daarvoor houdt, de intellectueelen, in de kerkeraden, en dies op de classicale en andere meerdere vergade- ringen.

Daar waren eenmaal Gereformeerde geestelijke samen- komsten. Ik denk in Amsterdam aan die ten huize van den heer W. Hovy, waar ook de studenten bij ge- noegd werden. In andere plaatsen waren min of meer zulke. Waar zijn ze thans? Als er in de Buchman- beweging geestelijk voedsel gezocht wordt, zegt dit niet iets aan ons?

Er was toen smaad aan verbonden als men „dolleer- rend“ was. Maar men droeg het met blijdschap. God heeft velen van onze eenvoudigste mannen tot eere verriicht, hetzij in henzelfen of door hun kinderen. Waar is de dankbaarheid?

De Kerk was eenmaal een voorwerp van liefde en — gebed. Thans gaan vele harer kinderen haar voorbij of hebben louter critiek.

Er was toen liefde onder elkander. Thans een ver- bidden en vereten. Maar de oorzaak ligt ergens anders dan waar gij die zoekt, daarbij afgaande op wat som- migen u willen doen gelooven. Ik kan teveel uit ervaring spreken. En moet ook hier weer, ten bewijze, een con- creet symptoom noemen. In een beweging, waarover noodels strijd was, had alles, gelijk ik herhaaldelijk gezegd heb, en dat zonder iemand tegenapraak, zonder moeite kunnen verlopen indien men maar een weinig oorgeleend had aan de tweede bezwaren van een deel van ons Geref. volk. Men had dit heel gemakkelijk kunnen doen. Maar men wilde niet! Daargelaten nog de

manier waarop men mij, toch niet vreemd aan het ont- staan der beweging, sinds ik daarop wees, behandel- de. Alle oproep om met elkander de verschildpunten bin- nenskamers te bespreken werden geweigerd. In hoog- hartigheid sloot en sluit men zich in zeker kringetje op. Is dit broederlijke liefde? Spreek broederlijk. Laat varen alle hooghartigheid. Ruim op. Denk aan het woord van den profeet: „Hij heeft u bekend gemaakt, o mensch, wat goed is, en wat eischt de Heere van u, dan recht te doen en weldadigheid lief te hebben en ootmoedigheid te wandelen met uwen God?“ (Micha 6: 8).

En nu spreek ik hierbij nog niet eens over de gronden der bezwaren van een groot deel van ons Geref. volk, n.l. een bedenkelijke synthese. Dr Schilder wees er herhaaldelijk op. Het is niet noodig er opnieuw op in te gaan. Maar ook deze synthese zelf roept tot nadenken. Laat het komen tot verootmoediging.

Laat de eerste liefde weer wakker worden. De eerste liefde voor de zaak Gods, maar ook de eerste liefde voor elkander.

Alles samenvattend bedoelt dit artikel derhalve te wijzen op de gezegende kracht van het Tweede Reveil en zoekt het te waarschuwen tegen inzinking.

De symptomen van zulk een inzinking ziet de schrij- ver in: a) de verandering in en de ontfaar- ding van ons Geref. kerkrecht der latere jaren; b) op politiek terrein in een principiële terug zinken, door de algemeene genade te maken tot een apart ter- rein en niet den Staat en het Staats-terrein in alles voor Christus op te eischen; c) door niet genoeg doordrongen te zijn van de roeping welke wij hebben voor degenen die buiten zijn; d) liefdeloosheid in onze onderlinge kerkelijke samenleving.

Laat ons, op deze symptomen lettende, tot den wortel gaan. En ons bekeeren.

Laat het oude geloof en de oude liefde en het oude enthousiasme terug keeren. Dan zal het Tweede Reveil, waarvan de Doleantie het middelpunt was, nog geze- gende vruchten dragen.

Ook in onzen tijd. Die het zoo noodig heeft. Dr J. VAN LONKHUYZEN.

Een opmerking van Dr H. Kaajan.

Eenigen tijd geleden hebben we (onder „Ingezonden“) een kort artikelje van Dr J. van Lonkhuyzen geplaatst, waarin deze bezwaren inbracht tegen een opmerking van Dr H. Kaajan, inzake hetgeen men met een gansch gewone spreekwijze noemt: „het kerkrecht der dolean- tie“. Thans schrijft Dr H. Kaajan in „Utr. Kb.“:

Eenige maanden geleden heeft Dr J. van Lonkhuy- zen, Gereformeerd predikant te Zierikzee, een zeer scherpe aanmerking gemaakt op een uitdrukking in mijn brochure: „De Doleantie en haar kerkrechtelijke beginselen“.

Hij deed dit in het weekblad „De Reformatie“. Men leest op bladzijde 30 van bovengenoemde bro- chure het volgende:

„Misschien heeft de Doleantie (ook Dr H. Bavink maakte deze opmerking) op de zelfstandigheid en de vrije confoederatie der verschillende locale kerken wel eens iets wat een zijdig de nadruk gelegd, maar hierin spraken de tijdsomstandigheden ook een krachtig woord mee“.

Nu wees ik er reeds op, dat ook Prof. Mr A. Anema op den herdenkingsdag der Reformatie van 1886 fei- telijk hetzelfde heeft beweerd. Letterlijk zei hij: „Men heeft wellicht het individueele recht van elke Kerk tegenover het federatieve recht van het aan al de Kerken gemeenschappelijk element in den aanvang wel eens wat al te sterk op den voorgrond gesteld, maar dat is door de tijdsomstandigheden van toen- maals volkomen begrijpelijk“.

Ge ziet, ik ben in goed gezelschap. En ook Prof. Mr Anema staat met zijn uitspraak niet alleen.

Ik lees in een rapport, in 1933 op de Synode van Middelburg uitgebracht, het volgende:

„Sinds 1834 en vooral sinds 1886 is door de Gere- formeerde Kerken veel sterker de nadruk gelegd op de zelfstandigheid der plaatselijke kerken dan op de eenheid krachtens het kerkverband, wat zeer wel te verklaren is. Door instelling in 1816 van het Ned. Herv. Kerkgenootschap was het recht en de vrijheid der plaatselijke Kerken schier geheel aan banden gelegd en waren de Kerken gebracht onder een on- dragelijk juk. In tegenstelling daarmee werd in de van dit smadelijk juk vrijgemaakte Kerken zeer te- recht alle nadruk gelegd op de zelfstandigheid van de plaatselijke Kerk. Hierbij kan echter bezwaarlijk ont- kend worden, dat de betekenis van het kerkverband wel eens te weinig in het oog is gehouden. In de vorige eeuw hebben onze Kerken met kracht het recht en de vrijheid der plaatselijke Kerken gedurig tegen- over de synodale bestuursinrichting van het Ned. Herv. Kerkgenootschap bepleit. En dat was nood- zakelijk. De kerkelijke toestanden noopten om tegen de overheersching van een synodaal bestuur krach- tig op te treden. Maar daarbij lag het voor de hand, dat de betekenis van het kerkverband min of meer op den achtergrond geraakte“.

Deze uitspraak is van de volgende namen, die onder ons een heel goeden klank hebben: Dr K. Dijk, Mr A. Anema, Mr G. H. A. Groshede, Ds D. Pol, Ds J. L. Schouten en Ds W. Breukelaar.

De felle aanval van Dr J. van Lonkhuyzen is, dankt mij, hierdoor wel gepareerd.

„De Reformatie“ is wel zoo vriendelijk mijn opmer- king even aan haar lezers voor te leggen.

Inzake deze laatste woorden: natuurlijk; dat was mijn vaste plan, reeds dadelijk, toen ik Dr v. L.'s ingezonden stuk opnam.

Zelf meen ik, dat de zaak nog niet met autoriteiten uitgemaakt is. Onlangs heeft „De Heraut“ enkele op- merkingen geschreven in verband met wat ik in „Kerke- lijk Leven“ had opgemerkt. De redacteur zal begrijpen, dat ik met hem niet van gedachten wisselen zal in de gegeven omstandigheden, tenzij ik het mijnerzijds noodig acht. Dit is het geval niet; ik volsta dus met de mededeeling, dat ik wat ik schreef handhaaf, en in andere gevallen graag de moeite zou genomen hebben, te verklaren, waarom ik dat doe. Slechts merk ik op, dat het over drie nummers verdeelde tweede artikel van Dr v. L. bij mij ingekomen en ter drukkerij door- gezonden is, vóórdat ik wist, wat „De Heraut“ geschre- ven had.

„Bijtanken“.

Uit een recensie van J. C. K. in (herv.) „Predikbeurten- blad Amsterdam“:

Waarom geeft de grootstads-kerkeraad een domi- nee geen studieverlof na vijf jaren trouwen arbeid, om eens gedurende een half jaar bij te tanken?

Laat de predikanten het „bij-tanken“ elke week vrij- moedig tot hun plicht rekenen, en dies tot hun recht. Hoewel... och ja, ik weet het ook wel...

De Waarheidsvriend over een gefantaseerd „bevel“.

„De Waarheidsvriend“ schrijft, na een paar regels uit een verslag van „De Rotterdammer“ te hebben geciteerd (het ging over een rede inzake de doleanantie, vermoede- lijk te Hillegersberg, een geheel andere dan te Rotter- dam-Zuid enkele dagen later):

Wanneer men zóó de dingen heeft geconstrueerd: in de Kerk is het onzuiver; een zuivering is dringend noodig; de Heere eischte er uit te gaan; en de plicht is den Heere te gehoorzamen — dan is men spoedig klaar.

‘t Sluit alles als een bus. We kunnen begrijpen, dat Prof. Schilder dan tot de Gereformeerden in de Hervormde Kerk zegt: „Pro- beert ook heden maar te zuiveren, naar den eisch van Gods Woord. Als God u de genade geeft, dat ge dat kunt, dan willen wij u de hand reiken“. „Maar“... en nu komt het... „zegt dan niet, dat ge de stem des Heeren dan gehoorzaam zijt. Want des Heeren stem klinkt heden!“

Van de onmogelijkheid is Prof. Schilder te voren verzekerd. En dat men in de Hervormde Kerk naar des Heeren stem luistert, acht hij niet aannemelijk. Want — zoo zegt hij — des Heeren stem zegt: „er uit gaan!“ En die stem zegt: „heden!“

Men moet maar durven, om zóó des Heeren stem in bijzonderheden aan te geven. En precies het tijdstip vast te stellen!

Met een herinnering aan het Reveil wordt dan nog gezegd: ook het Reveil heeft getracht te zuiveren, maar het kon niet doorbreken“.

Toen kon men dus niet. Nu kan men ook niet!

„De Cock en Kuyper begrepen het anders: doel was toen het institueeren van een vrije Kerk“.

Dat schijnt „‘s Heeren stem“ ook „heden“ te zeg- gen. Althans Prof. Schilder zegt het.

We willen hier echter opmerken, dat er hier ver- warring van begrippen is.

Het bavel van Prof. Schilder en het bevel des Heeren kon wel eens verschillen.

Prof. Schilder zegt: „er uit gaan“ en wel „heden“, dan zijt ge des Heeren stem gehoorzaam, anders niet.

Wij meenen echter, dat ‘s Heeren stem en ‘s Heeren bevel anders luidt. Laat ons er naar staan, om naar des Heeren stem te luisteren en naar Zijne bevelen te mogen handelen en wandelen.

Het is toch wel verdrietig. Als ik een brochure geef („Ons Aller Moeder“), waarin letterlijk staat, wat m.i. gezegd worden moet, dan zwijgt „De Waarheidsvriend“ daarover, praat er althans niet over door. Maar als het orgaan dan uit een verslag allerlei dingen haalt, die ik volstrekt niet gezegd heb, die er trouwens ook niet in staan, en mij dan precies het tegenovergestelde laat zeggen, van wat ik ettelijke malen publiek heb beweerd, dan wordt daarover doorgeredeneerd... En zoo blijven we rondraaien. Niet vanwege gebrek aan licht, maar vanwege gebrek aan ijver, om het binnen te laten. Die heele „verwarring van begrippen“ is een fantasie van den redacteur van „De Waarheidsvriend“. Hij zal zijn lezers wel willen meedeelen, dat ik wat hij mij in den mond legt, in genen deele ooit wil gezegd hebben.

Wat ik dan wel gezegd heb, behoeft ik niet te herhalen.

Mocht Ds van Grieken mij beloven willen, dat hij het aan zijn lezers zal doorgeven, dan wil ik natuurlijk nog wel in het kort zeggen, wat dan wel mijn mening is. Op deze manier echter praten we heel gewoon langs elkaar heen; en dat is niet onvermijdelijk geweest in dit geval.

N.S.B.-persvuil.

Over de publicaties van den heer Roskam schrijft „Groe“, orgaan van de Jeugdcentrale van Haarlem e.o.:

Mijnheer Roskam, U hebt ons Gereformeerde volk een grooten dienst gedaan.

Want... wij weten nu wat wij aan U hebben.

Wij hebben Uw liefde voor ons, voor ons beginsel kunnen proeven.

En zie, het kostte wat U opdiende, smaakte niet. Misschien had gij gedacht door dezen brief, zwakke vogeltjes te vangen.

Maar de vogeltjes zijn bang geworden, want U had Uw klompen aan, terwijl U gewoon bent op sokken te lopen.

Ook nu is de spreuk weer bewaarheid geworden, dat de leugen op klompen lang zoo erg niet is, als die op kousevoeten.

Als ik echter N.S.B.-er was, dan zou mijn toorn in billijkheid over des heeren Roskams hoofd zijn losge- barsten.